

elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Scientific interests: professional training of future specialists.

KUCHAI Tetiana – Doctor of Pedagogical Sciences, professor of the department of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Scientific interests: professional training of future specialists.

CHYCHUK Antonina – Doctor of Pedagogical Sciences, professor of the department of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Scientific interests: professional training of future specialists.

Стаття надійшла до редакції 06.07.2025 р.

Стаття прийнята до друку 22.07.2025 р.

УДК 37.013.42:37.015.31

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-220-17-21

ГАЛЕТА Ярослав –

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри освітніх наук

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0484-529X>

e-mail: yaroslavhaleta@ukr.net

НАЦІОНАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК ЗМІСТОВИЙ КОМПОНЕНТ ЕТНОПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті обґрунтовано теоретичні засади та визначено практичні шляхи інтеграції національних цінностей як змістового компоненту етнопедагогічної культури у процес професійної підготовки майбутніх учителів. Актуальність дослідження зумовлена глобалізаційними процесами, євроінтеграційними тенденціями та необхідністю збереження національної ідентичності в умовах сучасних трансформацій і воєнного стану. Показано, що національні цінності, які включають ментальність, етнічну мораль та ідентичність, формують світоглядні орієнтири педагога, визначають пріоритети виховання учнів у дусі патріотизму та поваги до культурної спадщини, забезпечують спадкоємність культурно-історичного досвіду. Проаналізовано нормативно-правові засади інтеграції етнокультурного компоненту в освітній процес (Закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державний стандарт базової середньої освіти) та окреслено його реалізацію через зміст навчальних предметів, врахування регіональних особливостей, а також поєднання формальної та неформальної мистецької освіти. Розкрито роль творчих колективів національного спрямування у збагаченні етнокультурного досвіду майбутніх учителів, формуванні у них національної самосвідомості та педагогічної готовності до передачі культурних традицій учням. Підкреслено значення інтеграції національних цінностей у структуру педагогічної підготовки як умови виховання відповідальних громадян, здатних забезпечувати єдність нації та розвиток культурної спадщини в умовах глобалізаційних викликів. У дослідженні сформульовано перспективи подальших досліджень, спрямованих на розроблення інноваційних методик інтеграції національних цінностей у підготовку вчителів і вивчення ефективності поєднання формальної й неформальної освіти у формуванні етнокультурної компетентності. Зокрема, результати дослідження можуть бути використані для модернізації освітніх програм закладів вищої педагогічної освіти та впровадження дієвих технологій виховання учнів у дусі патріотизму, поваги до рідної мови та культури.

Ключові слова: національні цінності, етнопедагогічна культура майбутнього вчителя, етнокультурний компонент освіти, національна ідентичність, ментальність, етнічна мораль та ідентичність, збереження культурної спадщини.

HALETA Yaroslav –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Professor at the Department of Educational Sciences

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0484-529X>

e-mail: yaroslavhaleta@ukr.net

NATIONAL VALUES AS A CONTENT COMPONENT OF THE ETHNO-PEDAGOGICAL CULTURE OF A FUTURE TEACHER

The article substantiates the theoretical foundations and identifies practical ways to integrate national values as a content component of ethno-pedagogical culture into the process of professional training of future teachers. The relevance of the study is due to globalization processes, European integration trends and the need to preserve national identity in the conditions of modern transformations and martial law. It is shown that national values, which include mentality, ethnic morality and identity, form the worldview of the teacher, determine the priorities of educating students in the spirit of patriotism and respect for cultural heritage, and ensure the continuity of cultural and historical experience. The regulatory and legal principles of integrating the ethno-cultural component into the educational process are analyzed (the Laws of Ukraine “On Education”, “On Complete General Secondary Education”, the State Standard of Basic Secondary Education) and its implementation is outlined through the content of academic subjects, taking into account regional characteristics, as well as a combination of formal and informal art education. The role of creative collectives of national orientation in enriching the ethnocultural experience of future teachers, forming in them national self-awareness and pedagogical readiness to transfer cultural traditions to students is revealed. The importance of integrating national values into the structure of pedagogical training is emphasized as a condition for educating responsible citizens capable of ensuring the unity of the nation and the development of cultural heritage in the face of globalization challenges. The study

formulates prospects for further research aimed at developing innovative methods of integrating national values into teacher training and studying the effectiveness of combining formal and informal education in the formation of ethnocultural competence. In particular, the results of the study can be used to modernize educational programs of higher pedagogical education institutions and introduce effective technologies for educating students in the spirit of patriotism, respect for the native language and culture.

Key words: national values, ethno-pedagogical culture of the future teacher, ethno-cultural component of education, national identity, mentality, ethnic morality and identity, preservation of cultural heritage.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні трансформаційні процеси в українському суспільстві, зумовлені глобалізацією, інтеграцією в європейський освітній простір та необхідністю збереження національної ідентичності, актуалізують проблему формування етнопедагогічної культури майбутніх учителів. У цих умовах особливого значення набуває усвідомлення та засвоєння національних цінностей як ключового змістового компонента професійної підготовки педагогічних кадрів. Саме вчитель є провідником духовних і культурних традицій, носієм мови, звичаїв та світоглядних орієнтирів, що визначають національну самобутність народу.

Недостатня інтеграція національно-культурного компонента у зміст педагогічної освіти призводить до зниження рівня сформованості у майбутніх фахівців здатності ефективно реалізовувати виховний потенціал національних традицій. Це ускладнює виконання однієї з провідних функцій учителя – формування гармонійно розвиненої особистості, вихованої в дусі патріотизму та поваги до культурної спадщини. Тому дослідження національних цінностей як змістового компонента етнопедагогічної культури майбутнього вчителя є важливим кроком до оновлення освітніх програм, методів і технологій педагогічної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що сучасні дослідження зосереджені на впливі воєнного стану на формування національної ідентичності майбутніх учителів, інтеграції фундаментальної підготовки з етнопедагогічним компонентом та визначенні критеріїв і рівнів сформованості їхньої етнопедагогічної компетентності. У наукових працях Н. Суласвої та І. Трубавіної акцентовано на впливі воєнного стану на формування національної ментальності, ідентичності та ціннісних орієнтацій майбутніх учителів у процесі їх професійної підготовки. Дослідження О. Кочерги та О. Бережюк висвітлюють інтеграцію фундаментальної підготовки з етнопедагогічним компонентом та окреслюють структурні складові етнопедагогічної компетентності як основи етнокультурологічного розвитку педагога. Зокрема, наукове дослідження Т. Панко та Н. Сілістару пропонує критерії та рівні сформованості етнопедагогічної компетентності, що дозволяє комплексно оцінювати підготовку майбутніх учителів.

Мета статті. Визначити практичні шляхи інтеграції національних цінностей як змістового компоненту етнопедагогічної культури у процес професійної підготовки майбутніх учителів, розкрити їхню роль у формуванні громадянської ідентичності, світоглядних орієнтирів і професійно значущих якостей педагога, а також показати значення розвитку національної ідентичності в

умовах сучасних глобалізаційних викликів і воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Динамічні трансформації сучасної світової цивілізації актуалізують проблему збереження культурного різноманіття та національної ідентичності в умовах глобалізаційних процесів і поширення масової (споживацької) культури. Ці явища виступають потужними зовнішніми чинниками, що впливають на характер та спрямованість культурного розвитку суспільства. В Україні нормативною основою освітньої діяльності в цьому напрямі є Закон України «Про освіту» (2017), який визначає розвиток людини як найвищої суспільної цінності та підкреслює необхідність виховання відповідальних громадян, здатних свідомо спрямовувати власну діяльність на благо інших і держави. Подібні положення закріплені й у Законі України «Про повну загальну середню освіту» (2020), де наголошено на формуванні патріотизму, поваги до державної мови та символіки, національних і культурних цінностей, а також на нетерпимості до дискримінації та насильства.

Важливим кроком у реалізації цих принципів стало затвердження Державного стандарту базової середньої освіти (2022), що продовжує реформу «Нової української школи» і визначає серед ключових завдань виховання патріотизму, активної громадянської позиції та шанобливого ставлення до історико-культурної спадщини українського народу. Етнокультурний компонент навчання інтегрується через зміст обов'язкових навчальних предметів (мовно-літературної, громадянсько-історичної, соціальної, природничої галузей) та врахування регіональних особливостей у варіативній частині навчальних планів, що забезпечує зв'язок освітнього процесу з національними традиціями.

Етнокультура в Україні формується передусім на основі культурних і поведінкових традицій українського народу як титульної нації, однак збагачується внесками етнічних спільнот, які проживають на території держави. Вона є результатом колективної творчості, охоплює матеріальні та духовні цінності, вироблені впродовж історії, і поєднує сталі елементи (звичаї, обряди, вірування, фольклор) із динамічним розвитком під впливом сучасних викликів. Зокрема, дослідження С. Романюк «Етнокультурний компонент у сучасній початковій освіті» показало, що провідну роль у формуванні національної та культурної свідомості молодших школярів відіграє етнокультурний компонент, який на основі історичної правди, національних цінностей та патріотизму забезпечує усвідомлення належності до України й розуміння її культурно-історичної цілісності та різноманіття [6, с. 35].

Одним із пріоритетних завдань сучасної освіти є передавання етнокультурних традицій молодому поколінню та формування в нього стійкої національної ідентичності. У початковій школі етнокультурний компонент виконує роль потужного засобу морально-естетичного виховання, збагачення світогляду та розвитку індивідуальності учнів. Він сприяє усвідомленню унікальності національної культури, розширенню культурного досвіду, формуванню почуття належності до українського народу та відповідального ставлення до його спадщини.

Використання етнокультурного потенціалу навчальних матеріалів, особливо підручників для читання, забезпечує засвоєння зразків усної народної творчості, легенд, байок, віршів і творів української та світової літератури, адаптованих до вікових особливостей молодших школярів. Такі тексти містять мотиви краси та величі України, зображення природи рідного краю, приклади духовності та моральних ідеалів, що формують ціннісні орієнтації особистості.

Зміст професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої педагогічної освіти має включати формування професійно значущих якостей, розвитку інтелектуальних і творчих здібностей, моральних засад та духовних орієнтирів. Важливими освітніми компонентами є вивчення української мови, історії української державності та національної культури, педагогіки, етнопедагогіки, психології, що створюють підґрунтя для засвоєння національних цінностей та формування етнокультурної компетентності. Значну роль у цьому процесі відіграє неформальна мистецька освіта, організована у творчих колективах і гуртках національного спрямування (фольклорні ансамблі, хори, гурти декоративно-ужиткового мистецтва, хореографічні колективи). Такі об'єднання забезпечують збагачення етнокультурного досвіду, розвиток етнічної ідентичності та збереження традиційної культури.

Дослідження Н. Сулаєвої показало, що формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів у закладах вищої педагогічної освіти є найбільш ефективним за умови поєднання ґрунтового опанування фундаментальних освітніх компонентів із неформальною мистецькою освітою у творчих колективах національного спрямування, що сприяє збагаченню ментальності, етнічної моралі, ідентичності та утворює їх як носіїв етнокультурної спадщини українського народу [5, с. 38-39].

Ментальність, етнічна мораль та ідентичність розглядаються як ключові складові національних цінностей, що впливають на педагогічну діяльність. Ментальність українців характеризується такими рисами, як людяність, демократичність, індивідуалізм, працьовитість, оптимізм і глибока прив'язаність до рідної мови. Етнічна мораль є сукупністю духовних норм і правил, що регулюють поведінку та взаємодію членів спільноти, а етнічна ідентичність передбачає усвідомлення своєї належності до українського народу та прийняття його культурних цінностей. Системна робота з формування цих

компонентів передбачає інтеграцію формальної та неформальної освіти, що дозволяє майбутнім педагогам не лише засвоїти національну культурну спадщину, а й стати її носіями та трансляторами.

Особливого значення цей процес набуває в умовах воєнного стану, коли зростає потреба у збереженні й зміцненні національної ідентичності. Приклади роботи студентських творчих колективів у співпраці з внутрішньо переміщеними дітьми свідчать про ефективність інтеграції національного мистецтва у виховну та освітню діяльність. Майстер-класи з народних ремесел, традиційних розписів, пісенна творчість і виконання патріотичних творів стають не лише засобом культурної адаптації та психологічної підтримки, а й дієвим інструментом формування етнокультурної компетентності.

Таким чином, національні цінності виступають змістовим ядром етнопедагогічної культури майбутнього вчителя, а їх засвоєння можливе лише за умови поєднання змісту освітніх програм з активною мистецькою та культурно-просвітницькою діяльністю у формальних і неформальних освітніх середовищах. Доцільним є уточнення поняття «національні цінності» як змістового компоненту етнопедагогічної культури майбутнього вчителя. У цьому контексті національні цінності – це сукупність духовних, моральних, культурних, історичних та соціальних орієнтирів, що відображають унікальні традиції, мову, світогляд і культурно-освітній досвід народу та визначають зміст, цілі й спрямованість педагогічної діяльності.

Зокрема, у структурі етнопедагогічної культури майбутнього вчителя національні цінності виступають базовим змістовим ядром, яке: 1) формує світоглядну позицію та громадянську ідентичність педагога; 2) забезпечує спадкоємність культурно-історичного досвіду; 3) визначає пріоритети виховання учнів у дусі патріотизму, поваги до рідної мови, традицій та культурної спадщини; 4) сприяє інтеграції національної педагогічної спадщини у сучасний освітній процес.

В умовах воєнних викликів в Україні, педагогічна діяльність виходить за межі традиційних освітніх функцій і стає інструментом культурного та психологічного опору, спрямованого на зміцнення національної єдності та стійкості громади. Структурні компоненти етнопедагогічної компетентності – мотиваційно-потребовий, когнітивний та діяльнісний – у воєнний час проявляються як комплекс взаємопов'язаних умінь і цінностей, які дозволяють майбутньому вчителю ефективно діяти в умовах соціальної нестабільності. Мотиваційний компонент підкріплюється усвідомленням особистої причетності до захисту культурної спадщини та духовних надбань народу; когнітивний – поглиблюється знаннями про історію боротьби за незалежність, приклади героїзму та моральної стійкості українців; діяльнісний – наповнюється новими формами роботи з учнями, що сприяють розвитку патріотичної свідомості, взаємопідтримки та емпатії.

Відтак, ефективне формування національних цінностей як змістового компоненту етнопедагогічної культури майбутнього вчителя вимагає не лише концептуально-методологічного обґрунтування, а й розроблення практичних форм і методів їх реалізації у навчальному процесі. Доцільними у цьому контексті є такі приклади організації освітнього процесу:

1. Навчально-дослідницькі проєкти: «*Моя мисто/село в історії України*» (збирання та аналіз усних свідчень старожилих, дослідження місцевих легенд, фольклору та культурних традицій); «*Герої моєї громади*» (створення мультимедійних презентацій, відеосюжетів чи подкастів про сучасних захисників України, волонтерів і діячів культури); «*Етнічне розмаїття України*» (вивчення традицій етнічних спільнот регіону з акцентом на культурну взаємодію та взаємозбагачення) тощо.

2. Мистецько-культурні ініціативи: організація майстер-класів із традиційних українських ремесел (вишивка, гончарство, писанкарство, різьблення по дереву) за участю носіїв культурної спадщини; проведення літературно-музичних вечорів, присвячених творчості Тараса Шевченка, Лесі Українки, Ліни Костенко та сучасних авторів, чий творчість відображають патріотичну тематику; організація виставок студентських робіт, присвячених відтворенню символів, образів та обрядів української культури.

3. Інтегровані та міждисциплінарні заняття: «*Мова і культура*» (інтеграція української мови й літератури з історією, коли художні тексти розглядаються в історико-культурному контексті); «*Природа рідного краю*» (поєднання біології, географії та екології з елементами традиційних форм природокористування); «*Мистецтво в умовах війни*» (аналіз ролі музики, образотворчого мистецтва та літератури у збереженні національного духу).

4. Використання цифрових технологій: розробка віртуальних турів українськими музеями, історико-культурними заповідниками та пам'ятками; створення студентських блогів, YouTube-каналів і подкастів, присвячених популяризації українських звичаїв, пісень і обрядів; проведення онлайн-зустрічей із відомими митцями, етнографами, культурними діячами тощо.

Педагогічні практики, орієнтовані на відтворення та трансляцію національних цінностей у воєнних умовах, включають створення інтегрованих навчальних проєктів, які поєднують історичний, культурологічний, мистецький та громадянсько-патріотичний контексти. Це можуть бути дослідницькі роботи, присвячені родинним та регіональним традиціям, творчі заходи, що відтворюють народні обряди, а також соціально орієнтовані проєкти з підтримки внутрішньо переміщених осіб, зокрема дітей шкільного віку.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, національні цінності є не лише важливим чинником професійної підготовки майбутнього вчителя, а й стратегічним орієнтиром розвитку української освіти, спрямованої на збереження та примноження культурної спадщини народу. Їх інтеграція в освітній процес через поєднання формальної та неформальної складових

забезпечує формування педагогів, здатних не тільки передавати знання, а й виховувати в учнів почуття національної гідності, патріотизму, поваги до рідної мови й культури. Такий підхід сприяє утвердженню в суспільстві духовних і моральних орієнтирів, що зміцнюють єдність нації та забезпечують спадкоємність поколінь в умовах сучасних викликів і глобалізаційних змін. Інтеграція національних цінностей у підготовку майбутніх учителів є ключовою умовою збереження культурної спадщини та формування громадянської ідентичності молодого покоління. Її ефективність забезпечується комплексним поєднанням теоретичного змісту освітніх програм із практичною культурно-просвітницькою діяльністю, що сприяє вихованню свідомих, патріотично налаштованих педагогів, здатних діяти в умовах сучасних суспільних викликів. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на розроблення та апробацію інноваційних методик інтеграції національних цінностей у зміст підготовки майбутніх учителів, вивчення ефективності поєднання формальної й неформальної освіти у формуванні етнокультурної компетентності, а також на визначення педагогічних умов, що забезпечують сталий розвиток національної ідентичності здобувачів освіти в умовах сучасних суспільних викликів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук.-метод. Посібник. К.: МАУП, 2000. 312 с.
2. Лисенко Н. В. Етнокультурна компетентність сучасного педагога: психолого-педагогічний аспект. Народознавча компетентність дітей та молоді: Івано-Франківськ: *Зб. наук. праць*. 2007. 280 с.
3. Донцов А. В. Моральна культура вчителя. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. 240 с.
4. Березюк О. С. Методичні засади формування етнокультурної компетентності особистості. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 3 (11). С. 13–21.
5. Sulaieva, N. Features of future teacher's ethnocultural competence formation in the conditions of martial law. *Pedahohichni nauky*. 2023. № 81. Р. 34–39. [Електронний ресурс]. URL: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2023.81.289368>.
6. Romaniuk S. Ethno-cultural component in modern primary education. *Mountain School of Ukrainian Carpaty*. 2023. № 28. Р. 31–35. [Електронний ресурс]. URL: <https://doi.org/10.15330/msuc.2023.28.31-35>
7. Стельмахович М. Г. Застосування ідей української етнопедагогіки в роботі вчителя початкових класів. *Початкова школа*. 1994. № 12. С. 4–7.
8. Сявавко Є. Народознавча культура викладача як складова філософсько-етичної концепції педагогічної діяльності у вищій школі. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2009. Вип. 25. Ч. 1. С. 213–220.
9. Бакланова Н. М. Формування духовної культури особистості виховними засобами української етнопедагогіки. *Педагогіка і психологія*. 2019. № 182. С. 53–57

REFERENCES

1. Zyazyun, I. A. (2000). *Pedahohika dobra: idealy i realiyi* [Pedagogy of goodness: ideals and realities: science and method]: nauk.-metod. posibnyk. K.: MAUP. 312 s. [in Ukrainian]

2. Lysenko, N. V. (2007). Etnokul'turna kompetentnist' suchasnoho pedahoha: psykholoho-pedahohichnyy aspekt. Narodoznavcha kompetentnist' ditey ta molodi [Ethnocultural competence of a modern teacher: psychological and pedagogical aspect. Ethnological competence of children and youth]. Zb. nauk. prats'. Ivano-Frankivs'k. 280 s. [in Ukrainian]
3. Dontsov, A. V. (2008). Moral'na kul'tura vchytelya [Moral culture of the teacher] Kharkiv: KHNU imeni V. N. Karazina. 240 s. [in Ukrainian]
4. Bereziuk, O. S. (2015). Metodychni zasady formuvannia etnokulturnoi kompetentnosti osobystosti. [Methodological principles of the formation of ethnocultural competence of the individual]. Osvitohichnyidyskurs. № 3 (11). S. 13–21. [in Ukrainian]
5. Sulaieva, N. (2023). Features of future teacher's ethnocultural competence formation in the conditions of martial law. Pedahohichni nauky. № 81. P. 34–39. URL: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2023.81.289368>.
6. Romaniuk, S. (2023). Ethno-cultural component in modern primary education. Mountain School of Ukrainian Carpaty. № 28. P. 31–35. URL: <https://doi.org/10.15330/msuc.2023.28.31-35>
7. Stel'makhovych, M. H. (1994). Zastosuvannya idey ukrayins'koyi etnopedahohiky v roboti vchytelya pochatkovykh klasiv [The application of ideas of Ukrainian ethnopädagogy in the work of a primary school teacher] Pochatkova shkola. № 12. S. 4–7. [in Ukrainian]
8. Siavavko, Y. (2009). Narodoznavcha kultura vykladacha yak skladova filosofsko-etychnoi kontseptsii pedahohichnoi diialnosti u vyshchii shkoli. [Ethnocultural culture of the teacher as a component of the philosophical

and ethical concept of pedagogical activity in higher education]. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya pedahohichna. Vyp. 25. Ch. 1. S. 213–220 [in Ukrainian]

9. Baklanova, N. M. (2019). Formuvannia dukhovnoi kultury osobystosti vykhovnymy zasobamy ukrainskoi etnopedahohiky. [Formation of the spiritual culture of the individual by educational means of Ukrainian ethnopädagogy]. Pedahohika i psykholohiia. № 182. S. 53–57. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГАЛІЄТА Ярослав – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітніх наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: феномен «соціальна зрілість»; проблема становлення особистості в умовах інформатизації суспільства.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HALETA Yaroslav – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Educational Sciences Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: the phenomenon of «social maturity»; the problem of personality development in the context of society informatisation.

Стаття надійшла до редакції 10.08.2025 р.

Стаття прийнята до друку 01.09.2025 р.

УДК 378:[37.013.8:376] (045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-220-21-26

ДУБІНКА Микола –

доктор педагогічних наук, доцент,
в.о. декана факультету освітніх наук та мистецтв
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7129-3750>
e-mail: m.m.dubinka@cuspu.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В СИСТЕМІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті автор зазначає на важливості інклюзивної освіти у вищій школі, що є одним з провідних напрямів розвитку сучасної освітньої системи, спрямованість якого передбачає створення умов для рівного доступу до якісної освіти всіх здобувачів, включаючи тих, хто має особливі освітні потреби. Дослідник акцентує увагу на загальній потребі у глибокому аналізі організаційно-педагогічних засад та особливостей інклюзивного навчання у ЗВО, розробленні ефективних моделей управління інклюзією, підготовці кваліфікованого кадрового потенціалу, здатного реалізувати інклюзивні підходи на практиці.

Це дослідження присвячене особливостям формування інклюзивного освітнього середовища у закладі вищої освіти, яке доречно трактувати як спеціальне середовище, спрямоване на забезпечення сприятливих умов для навчання і всебічного розвитку студентів з різним рівнем здоров'я та освітніми потребами. Це своєрідна організація універсального фізичного, освітнього та соціального просторів, що сприятимуть формуванню професійних компетентностей усіх здобувачів вищої освіти, в тому числі, з особливими освітніми потребами. Автор підкреслює, що ефективність такого середовища визначається сукупністю умов, методів і засобів, спрямованих на спільне навчання, виховання та розвиток студентів. Ключовим є врахування потреб і здібностей здобувачів освіти, що сприяє їх соціально-професійній адаптації, самоствердженню, самореалізації та інтеграції в суспільні відносини.

У змісті статті зацентовано увагу на певних умовах ефективності здійснення інклюзивного навчання. Ключовими серед них є: 1) персоналізація (врахування індивідуальних освітніх потреб і здібностей студентів); 2) матеріально-технічне забезпечення; 3) методична готовність персоналу до роботи з різними категоріями студентів; 4) позитивний соціально-психологічний клімат у студентському колективі сприяє почуттю приналежності осіб з особливими освітніми потребами до єдиного неподільного соціуму.

Дослідником підкреслюється, що й міжнародний досвід, і національні практики своєю результативністю доводять, що універсальний дизайн навчання та стратегія щодо рівних можливостей – шлях до успішної інтеграції студентів з різними освітніми потребами.

Ключові слова: інклюзія, здобувачі освіти, інклюзивна освіта, інклюзивне освітнє середовище, особливі освітні потреби, соціально-професійна адаптація, педагогічний супровід.